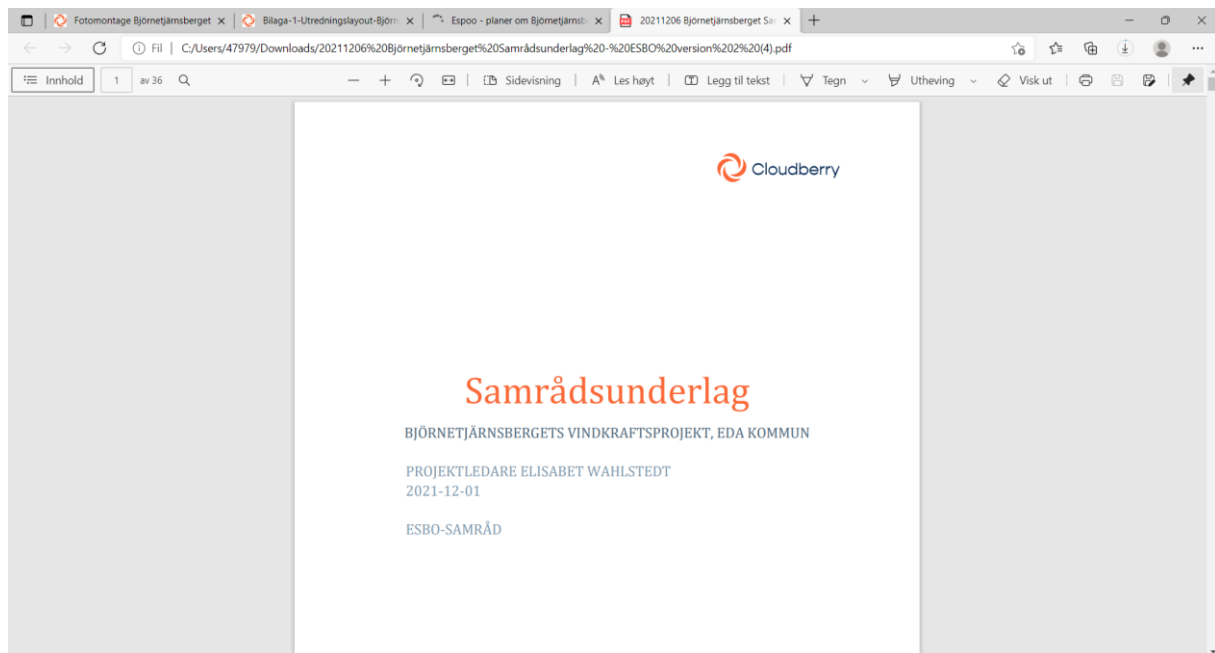

Dato: 10.3.2022

Til: Miljødirektoratet

Fra: Granli historielag ved styrets leder Astrid E Kristiansen,
Kongsvinger kommune, Innlandet fylke.

**Høringsinnspill – Vindkraftpark ved
Bjørnetjärnsberget i Eda kommune, Sverige – varsel om planarbeid.
Sak: 2021/13525**

Innledning:

I henhold til Esbo-konvensjonen har Miljødirektoratet mottatt underrättelse datert 7.12.2021 fra Naturvårdsverket vedrørende planer for vindkraft i området på og rundt Bjørnetjärnsberget, Eda kommune, Sverige. Selskapet Cloudberry Wind ABs planer omfatter inntil 20-22 turbiner med en totalhøyde på maksimalt 300 meter. Det 12km² (=1200hektar) store planområdet ligger ca 8 km fra grensen til Norge, og grenser til kommunene Aurskog-Høland, Viken fylke og Eidskog kommune, Innlandet fylke. Planområdet ligger øst for Rømskog, sør for tettstedene Magnor, Skotterud og Vestmarka. Både Aurskog – Høland og Eidskog kommune har vedtatt at de ikke ønsker en realisering av Bjørnetjärnsberget vindkraftverk.

Cloudberry Wind AB er et datterselskap av det norske selskapet Cloudberry Clean Energy ASA.

Eda kommunes vindbruksplan ble vedtatt i KF den 27.5.2015

https://eda.se/UserFiles/Filarkiv/1296/Dokument/Vindbruksplan_KF_2015-05-27.pdf. I

vindbruksplanen er det utpekt 5 områder som «möjliga för vindbruk». Disse er:

Område 1: Örnhöjden

Område 2: Björnetjärnsberget – Cloudberry Wind AB -> pågående samråd

Område 3: Fogdegroparna – Rabalshede Kraft-> har vært i dialog med kommunen, samråd ikke påbegynt.

Område 4: Svartingsdalen

Område 5: Tobaksberget (Häljeboda) -> kort avstand til riksgrensen/ Finnskogen og Finnskogleden

Granli historielag ønsker å uttale seg om planene. Vi har erfart at vindindustriprosjekt gjentatte ganger gjennomgår betydelige endringer i løpet av prosessen fra første plan legges fram til et eventuelt framtidig prosjekt. Dette medfører at det ferdige prosjektet framstår som noe helt annet og mer inngripende enn det man først uttalte seg om. Vi er bekymret for at det samme vil være tilfellet for Cloudberry Wind ABs vindindustrianlegg i Björnetjärnsberget.

Synet på vindkraft har endret seg mye siden vindbruksplanen ble vedtatt av politikerne i 2015. Kunnskap om de negative konsekvensene har økt, noe som har ført til økt motstand mot industrialiseringen av tilnærmet urørt natur. Det som var aktuelt da planen ble vedtatt er mindre aktuelt i dag.

Vi har merket oss vindbruksplanens side 26, informasjon om «Naturresurser»

- ***Vattenkraft utvinns på et flertal platser i kommunen. I så vel Åmotfors, Adolfsfors, Eda og Charlottenberg finns kraftstationer.***

Innledningsvis ønsker vi å formidle historielagets syn:

Naturinngrep som etablering av vindindustrianlegg medfører i tilnærmet urørt natur er **ikke forenelig med lagets formål uansett hvor det planlegges**. Vi anmoder derfor på det sterkeste at alle planer om vindkraftverk i området på og rundt Björnetjärnsberget, i Eda kommune, Värmland, **stanses uten at konsekvensutredning (MKB) gjennomføres**. Det er unødvendig bruk av ressurser på et prosjekt som mange sammen med oss ikke ønsker skal realiseres. Ytterligere nedbygging av tilnærmet urørt natur må stanses. Det som er igjen av den må skjøttes vel til kommende generasjoner. **Granli historielag er av den mening at i stedet for etablering av vindkraft, må Eda kommune bidra til og legge til rette for at eksisterende vannkraftverk på de stedene som er nevnt over, oppgraderes for å dekke et økende kraftbehov, et argument utbygger bruker i sitt samrådsunderlag.**

Om Granli Historielag, presentasjon:

Granli Historielag er en organisasjon bestående av medlemmer med særlig interesse for kultur- og lokalhistorie knyttet til tre gamle skolekretser i Kongsvinger kommune. En av flere nabokommuner til Eda. Granli er ett av flere historielag i kommunen. Historielaget samarbeider med Anno Museum i tillegg til historielagene i nabokommunene Eidskog, Odal og Solørkommunene.

Historielaget har blant annet som formål i samarbeid med organisasjoner og enkeltpersoner:

- *samle sagn og all slags muntlig tradisjon om liv og arbeid, sed og skikk fra gamle tider.*
- *registrere og merke gammel bosetting og veier (stier).*
- *verne om kulturminner og være aktiv i arbeidet med å restaurere og merke slike.*

Det historielaget er opptatt av, søker frem og dokumenterer, ønskes bevart og videreført til vår og kommende generasjoner. Et arbeid som gir mening for de som bidrar og deltar, hvor en av gevinstene er økt livskvalitet i tillegg til at man gjør noe nyttig og viktig.

Mye av vårt dugnadsarbeid, vår søken etter kunnskap utføres ute i «felten»; vandring i skog, mark og fri natur. Gjennom historielagets arbeid og ekskursions/turer oppleves en tilhørighet, et fellesskap som har stor verdi for svært mange. Man får kunnskap om ulike verdier fra fortiden som sikres for fremtiden. Vår kunnskap, våre funn og erfaringer fremstår «som brikker i et større puslespill.»

Parallelt med andre oppgaver har vi nedlagt betydelig arbeid med pilgrimsleden «Glåmdalsleden». Vi vil i det som følger fokusere på pilgrimsledene gjennom vårt distrikt, på svensk side av riksgrensen og mulige konsekvenser et vindindustriprosjekt vil ha for disse.

Om Pilgrimsledene - Østerdalsleden og prosjektet Glåmdalsleden:

1 Pilgrimsledene

Går for det meste gjennom fri natur og kulturlandskap. Natur og landskapsområder som svært mange, deriblant Granli Historielag ønsker å verne mot vindindustri.

Viser til https://www.pilegrimsfellesskapet.no/wp-content/uploads/2019/03/Langtidsplan_Pilegrimsleden_05_03_19-red.pdf. Langtidsplan 2019-2037, «En reise som berører.»

Innledning, s 4, sitater: Å vandre på historiske leder til gamle helligsmål er selve pilgrimsvandringens særkjenne, både historisk og aktuelt. Osv...

(fet skrif i det følgende= vår utheving.) Opplevelser av natur, møter og fellesskap, kultur og historie, er viktige. Sentralt for mange er ønsket om langsomhet, frihet, enkelhet, bekymringsløshet, stillhet, åndelighet og det å dele. Osv..

Norsk natur og kultur, stillhet, lokal mat, kirkerom, gjestfrihet og nærhet er kvaliteter ved Pilegrimsleden – St. Olavsveiene til Trondheim som gir muligheter til å øke antall vandrere og styrke verdiskapingen og den positive utvikling langs pilegrimsledene.

Et tilbakeblikk, 1993-2012 s 6: På begynnelsen av 1990-tallet var det dialog mellom fylkesmannen i Oppland og Hamar biskop rundt muligheter for å etablere en sammenhengende vandringsvei for pilegrimer. Ideen ble lansert for miljøvernministeren, som tok initiativet til «Prosjekt Pilegrimsleden» i forbindelse med «Friluftslivets år» i 1993. **I prosjektperioden 1993-97 var målet å ta i bruk historiske veier og stimulere til friluftslivsaktivitet der natur- og kulturopplevelser forenes.**

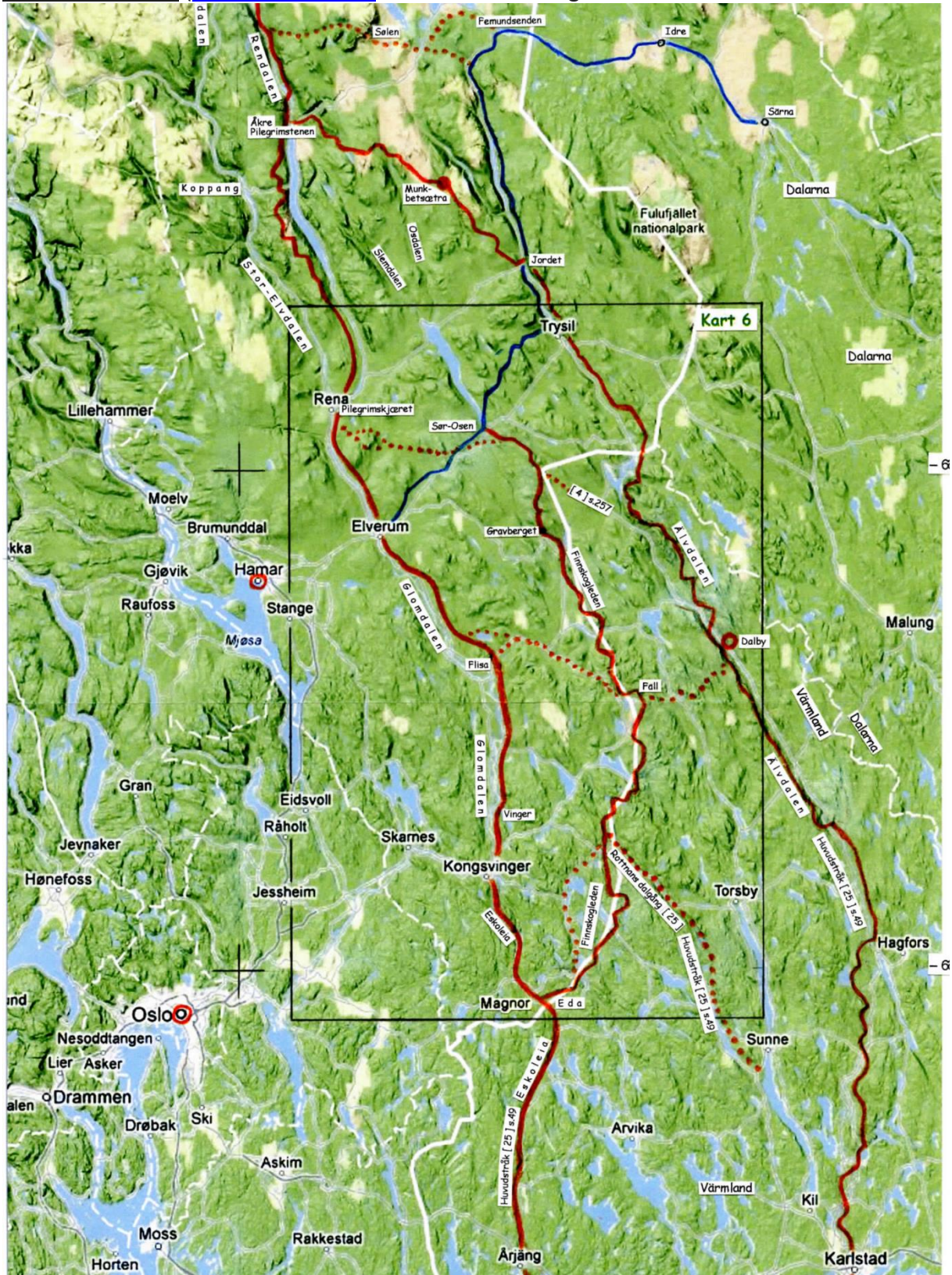
Pilgrimssatsingens plattform-strategi for pilgrimssatsing 2012, s 9, sitat: I november 2012 ble det vedtatt en felles **statlig strategi** for pilgrimssatsingen. Strategien ble fastsatt av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet, Kulturdepartementet, Landbruk og matdepartementet, Miljøverndepartementet og Nærings- og handelsdepartementet. Spekteret av departementer bak denne strategien illustrerer bredden i interesser og perspektiver knyttet til den **statlig satsing på å utvikle pilegrimsledene**. Det overordnede målet i strategien er: «**Pilegrimsleden skal gi mulighet for vandring gjennom et landskap som er rikt på natur-, kulturarv- og kulturopplevelser. Den skal tas vare på som en viktig del av den europeiske kulturarven og gi et unikt møte med norsk natur, kulturminner, kultur, tro og mennesker.** Strategien skal bidra til verdiskaping og positiv utvikling langs leden gjennom økt bruk av den.» Pilegrimssatsingen skal innrettes slik at den bidrar til å oppfylle **sentrale målsettinger på samfunnsområdene miljø, næring, kirke og kultur.**

Videre heter det:

Ambisjonen i strategien er at satsingen skal bidra til **formidling av pilegrimstradisjonen, kulturminner, kulturarv, natur og landskap, friluftsliv og fysisk aktivitet, utvikling av næringsvirksomhet, bærekraftig reiseliv og levedyktige distrikter langs ledene.**

Målet er å utvikle pilegrimsledenes potensial som et **nasjonalt og internasjonalt reiselivsprodukt**, og gjennom det **få flere til å gå**, både lokale vandrere og de som går over lengre strekninger.

2 Østerdalsleden (www.pilegrim.no) Går mot Nidaros og Trondheim:

Kartillustrasjon 1

«Østerdalsleden går for det meste gjennom skog og fjellområder og enkelte dalstrøk. Her kan man vandre i **rolige og fredelige områder med variert og flott natur og et rikt dyreliv**. For de som ønsker fokus på **flott natur og kulturlandskap** og ønsker en pilegrimsvandring på lavkostbudsjett er Østerdalsleden et godt valg. Ønsker du fokus på flott natur, og kan orientere deg etter kart og kompass, da er Østerdalsleden et godt valg.» Kilde:

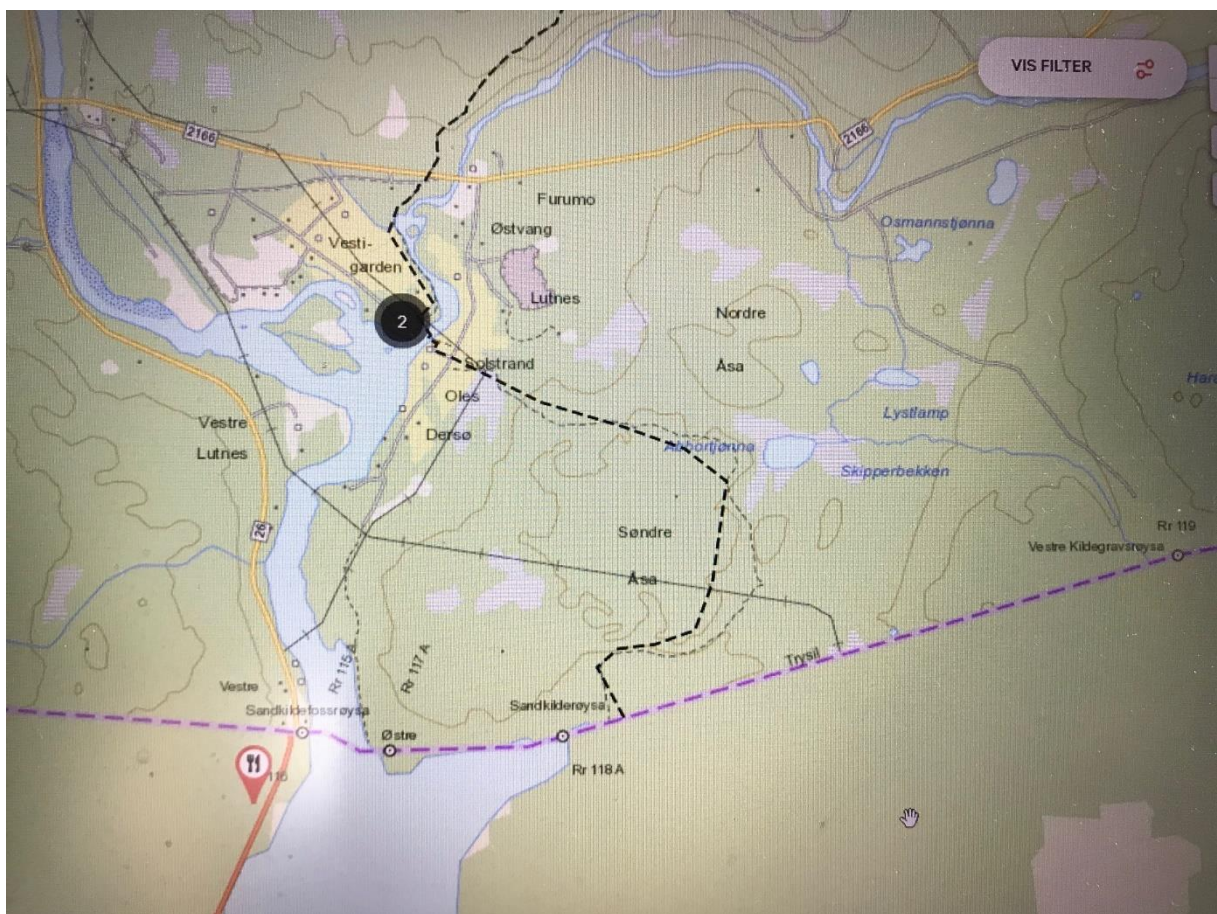
<https://pilegrimsleden.cloud5.tibe.no/pilegrimsledene/osterdalsleden>

Den østre delen gjennom Sverige går langs Älvdalen. På norsk side starter den ved riksgrensen, ved Oddheim, (Lutnes) sør for Trysil. Se illustrasjon 2 med ytterligere beskrivelse. Østerdalsleden ble åpnet år 2000. Den er 379 km lang.

Den vestre delen går Glomdalen/ langs deler av Glommavassdraget.

Mellom disse går **Finnskogleden**, fra Eda i sør til Søre Osen i nord. Finnskogleden følger riksgrensen, delvis i Sverige og delvis i Norge gjennom store sammenhengende skogsområder på Finnskogen.

Eskoleia fra Årjäng beskrives mer detaljert senere i innspillet. Den deler seg ved Eda der Esløleia fortsetter nordvestover/ Glomdalen mens Finnskogleden tar en mer nordøstlig retning.

Illustrasjon 2 er hentet fra <https://pilegrimsleden.no/kart#osterdalsleden> og viser:

Sort stiplet linje: Den østre grenen av Østerdalsleden, fra Karlstad gjennom Klaraälvdalen/ Älvdalen, videre øst for Höljessjön der leden krysser riksgrensen og fortsetter inn i Trysil kommune.

Lilla stiplet linje: Riksgrensen.

I 2012 ble det åpnet en annen gren av Østerdalsleden, fra Rena i Åmot kommune via retreatstedet Lia gård til pilegrimssteinen på Åkre i Ytre Rendal. Der møtes de to grenene av Østerdalsleden.

(kilde: <https://www.pilegrim.no/pilgrimsvandring-i-norge/>)

Glåmdalsleden Prosjekt i regi av Den norske kirken, Eidskog museum og Eidskog kommune i Hedmark (Vår kommentar: Nå Innlandet fylke). Mål: Etablere en led fra Svenskegrensen gjennom kommunen og nabokommuner til Domkirkeodden på Hamar, som en **forbindelse mellom etablert led fra Karlstad-området i Sverige til Gudbrandsdalsleden mot Trondheim**. Alternativt søkes det også mulighet til å kunne koble leden på Østerdalsledene.

Illustrasjon 3 over er hentet fra s 16 der Glåmdalsleden og Østerdalsleden vises. I tillegg vises den godkjente St. Olavsvegen som følger Klaraälvdalen.

(Langtidsplan 2019-2037, «En reise som berører.»)

Viser også til <https://docplayer.me/49788546-Glamdalsleden-fra-riksroys-56-i-eidskog-til-rokoberget-i-loten.html>. (Nettsiden er under utarbeidelse.) Vedrørende punkt

2: Samarbeidsprosjekt Eidskog museums og historielag, Granli historielag, Kongsvinger/ Vinger Historielag. Brandval historielag, Hof historielag, Åsnes Finnskog historielag, Våler historielag. Prostiet for Eidskog, Kongsvinger, Solør og Nord -og Sør-Odal Kommunene i Glåmdal Eidskog museum en avd. i Anno museum.

Eskoleia – en del av pilgrimsleden, <https://no.wikipedia.org/wiki/Eskoleia> : **Eskoleia** er det historiske navnet på en gammel ferdselsvei. Denne veien gikk fra [Vinulmark](#) (landet sør og

øst for Oslofjorden) over [Raumariki](#), langs Raumelfr ([Glomma](#)), videre over Sør-[Odal](#) og [Vinger](#) til [Eidskog](#). Derfra fortsatte veien til [Eda](#) og videre innover i [Sverige](#). Deler av Eskoleia inngikk også i [pilegrimsleden](#) til [Nidaros](#).

Det er alminnelig antatt at navnet oversettes med Eidskogleden – veien gjennom Eidskog.

Pilgrimsleden - svensk side av riksgrensen/ Västra Värmland:

https://sv.wikipedia.org/wiki/Pilgrimsleden_i_v%C3%A4stra_V%C3%A4rmland **Pilgrimsleden i västra Värmland** var under [medeltiden](#) en [vallfartsväg](#) i [Eidskog](#) som anslöt till andra pilgrimsleder till Nidaros (nuvarande [Trondheim](#)).

Följande sträckning har **upprustats, markerats och kartlagts** i kartbok i skala 1:50 000 av **Lokala utvecklingsgruppen i EU:s stödområde** Mål 5b Västra Sverige: Blomsjön / [Ömmeln](#) / Gillbergsjön – Saxebyn – Eidskog / Morokulien.

Vid Norra Yxesjöns södra strand, i [Koppom](#) i [Eda kommun](#), finns en gammal kapellplats från tiden för pilgrimstidens vandringar till Nidaros, med kors och altare. Den heter [Eskoleia Uligama](#). Eskoleia står för Eidskogsleden och Uligama står för Heliga Lekamen. Där hålls friluftsgudstjänst en gång per år.

Som modern vandringsled sträcker den sig från Högsäter vid norska gränsen förbi [Skillingmark](#) och [Järnskog](#), genom [Glaskogens](#) naturreservat. På [Dalboredden](#), söder därom, ansluter leden till [Pilgrimsleden i Dalsland](#).

Viser til <http://www.valfjallet.se/file/sommar-1/pilgrimsled-i-vastra-varmland-broschyr.pdf>.

En brosjyre utarbeidet av Växtlust Värmland, Europeiska jordbruksfonden, Pilgrimsleden, Svenska kyrkan og kommunene Säffle, Arvika og Eda. Teksten som følger er hentet fra nevnte brosjyre. En del av trasèen for pilgrimsleden fremkommer av vedlagte kart.

Illustrasjon 4: Trasèen for pilgrimsleden er allerede beskrevet over samt under illustrasjonen. Gjennom Glaskogen naturreservat. Inn i Eda kommune sør for Ränken v Lövängen hvor den dreier vestover, sør og sørvestover gjennom Koppom nordover mot Skillingmark retning Högsäter vest for Helgesjön (norsk og svensk side av riksgrensen). Videre inn i Norge, Eidskog kommune v riksrøys 57. Mot Rambølsmoen og Almenninga,

Eidskog museum.

2014-06-16

Pilgrimsleden utgår från Lurö och fortsätter upp över Värmlandsnäs genom Säffle kommun över Kila och Gillberga till Arvika kommun vid Stömne, vidare **genom Glava och Älgå till Eda kommun genom Köla och Skillingmark till norska gränsen.**

Idag märks många av de gamla lederna ut med pilgrimssymbolen, **Olovsmärket, gemensamt för Sverige och Norge.** Pilgrimsled i Västra Värmland följer **den gamla pilgrimsvägen**, som kommer från Västergötland.

Den nya pilgrimsvägen följer den gamla så nära som möjligt. Många gamla stigar har under århundradenas gång blivit länsvägar. Vi har försökt undvika dem för att slippa biltrafiken och har så långt det är möjligt lagt leden på grusvägar vid sidan av de större. Leden är utmärkt med stolpar som är försedda med pilgrimsmärket.

På medeltiden...

gick flera pilgrimsleder till Nidaros, dagens Trondheim. Det var ett av de stora pilgrimsmålen, vid sidan av Jerusalem, Rom och Santiago de Compostela. **Ett av stråken gick genom västra Värmland.** Att besöka heliga platser och helgongravar var en del av livsmönstret. Ortnamn och traditioner vittnar om de vägar man tog. Pilgrimsvandringarna och helgondyrkan upphörde vid reformationen.

Varför gick man just till Nidaros/Trondheim?

Olav Haraldsson föddes ca 995. Han härjade som viking i Frankrike och Spanien och enligt traditionen döptes han i Rouen. Han återvände hem 1015 för att ena Norge och kristna landet. Det gjorde han med hårdhet och han fick många fiender. Han fördrevs från Norge. Han samlade ihop en här av lojala norrmän och av svenskar och mötte sina fiender i slaget vid Stiklestad 29 juli 1030, där han dödades. Han begravdes i hemlighet, men hans kvarlevor flyttades och skrinlades på altaret i Klemenskyrkan, som då var den enda kyrkan i Nidaros.

I samband med hans död och senare vid hans grav började det rapporteras om att märkliga tecken hade visat sig. Det sades, att sjuka botades när de besökte graven. Många trodde också att de kunde få goda skördar och framgång i sina företaganden. Den 3 augusti 1031 blev han helgonförklarad och på ganska kort tid blev han ett folkligt helgon för hela Nordeuropa och kyrkor byggdes till hans ära från London till Novgorod. Han blev aldrig kanoniserad av någon påve, vilket inte heller var nödvändigt förrän omkring 1200-talets början.

Nidaros blev en betydelsefull plats och man beslöt så småningom att bygga en representativ kyrka. Skrinet med Olav den heliges kvarlevor flyttades dit. Efter många utvidgningar stod Nidarosdömen klar omkring år 1300.

Varför pilgrimsvandrar vi idag?

Idag vandrar alltfler pilgrimer igen, också i den protestantiska världen. Vi vandrar inte längre för att tillbe helgon. **Vi vandrar kanske snarare för att finna stillhet, för att ta dagen som den kommer, för att njuta av naturen. Vi vandrar för att få ro att tänka och be. Vi stänger av det jättiga vardagslivet och gör en yttre och inre vandring, ensamma eller tillsammans med andra.**

Eda kommun om severdigheter som er omtalt i brosjyren.

Boda krigskyrkogård. Den finns 3 km norr om Koppom. På kyrkogården begravde man ett hundratal soldater från dalaregementet 1908-09, som dött i fältsjuka. Kyrkogården är belägen på en liten kulle planterad med tallar och är omgärdad av tjocka järnkedjor. På platsen står också åtta gamla kanoner.

Mumindalen. I centrala Koppom ligger Mumindalen, som är ett strövområde med gutefår och utrotningshotade gamla svenska fårraser.

Koppoms rosarium. Alla rosor är skänkta av privatpersoner. Man kan bli sponsor genom att skänka en ros. Rosariet ligger i anslutning till Mumindalen.

Järnskogs kyrka. Kyrkan ligger inte vid vår vandringsväg. Den finns strax söder om Koppoms centrum. Kyrkan invigdes 1699, men först 1729 stod tornet färdigt. Sakristian tillkom på 1800-talet. Den stora ljuskronan är gjord för hand med täljkniv av en hantverkare som kallades Olof i Kyrkebyn. Av de tre klockorna i tornet är lillklockan den äldsta, gjuten 1557.

Stommens gamla kyrkplats. Järnskogs gamla kyrkplats ligger ytterligare en bit söderut vid Stommen, Beted. Stenstolpar med kedjor emellan inhägnar kyrkplatsen och glest liggande stenar markerar kyrkans grund. En minnessten finns, men säger inget om när Järnskogs första kyrka byggdes. Den finns dock med i förteckningen över klockskatten 1531. I en minnesskrift omtalas att den byggdes ungefär samtidigt med Skillingmarks kyrka, d v s mitten av 1300-talet.

Järnskogs hembygdsgård. Gården som ligger i Hajom, invigdes 1924. Huset var från början en bondgård från 1800-talet, men har senare använts som skolorhus. Här finns flera gamla hus från bygden, bl a en loge från Remjäng.

Museet Beredskapsåra med utställningsmaterial från krigsåren ligger vid hembygdsgården.

Skillingmarks kyrka. Kyrkan är av trä och byggdes 1689. Dopfunten är av täljsten i ett stycke och dateras till 1200-talet. Funtens tunna väggar pekar på västligt, norskt inflytande, medan dekoren pekar mot Västergötland. I kyrkan finns ett exemplar av Karl XII:s bibel samt en medeltida tennskål, en ljuskrona av trä från 1700-talet och en kyrkstöt från 1803. Vid en ombyggnad 1880 togs spånbeklädnaden bort och kyrkan vitmålades. Den är Skillingmarks 3:e kyrkplats.

Fågelåsen. Skillingmarks högsta punkt ligger 323 m ö h och är ett populärt utflyktsmål. Från tornets topp kan man se ända bort till Blåbärskullen i Sunne, om det är vackert väder. Varje år arrangeras Fågelåsens Dag.

Bryelsegrottan. En isgrotta från istiden som ligger söder om Skillingmark. Vill man se isen är mars-april bästa månaderna.

Klevene gamla kyrkplats. En äldre kyrkplats låg längre norrut, på Kleveneudden i Sundshagen, där Skillingmarks kyrka stod från ca 1350 till 1689. En altartavla, "Nattvarden", från 1600-talets första hälft har förmodligen hängt i den gamla kyrkan, men finns nu på Säguddens museum i Arvika. Sitat slutt

Alternativ led: Kyrkleden, 1,7 km mellan Skillingfors och Valfjellet, bl a genom naturreservatet Gullrosa berg

Vår kommentar: Kyrkleden går nord for planområdet, lengden på strekningen mellom Skillingfors og Valfjellet er lenger enn 1, 7 km som oppgitt i brosjyren.

Vestmarka kyrka. Socknen och kyrkan kom till först på 1880-talet. Men det finns traditioner om att en kyrka funnits för länge sedan, och mycket nära den nuvarande kyrkplatsen. Vid Rambølsmon skall under medeltiden ha stått en **kyrka eller ett pilgrimskapell**. Befolkningen i nuvarande Järnskog och Skillingmark var hänvisade hit vid kyrkliga förrättningar. Traditionen säger att kyrkobyggnaden ska ha funnits till mellan 1122 och ca 1350. Förmodligen var det digerdöden som förändrade förhållandena. Platsen har undersökts arkeologiskt och man har funnit rester av en byggnadsgrund.

Om Cloudberry Wind ABs planer om vindkraft i området på og rundt Bjørnetjeærnsberget

Melding med forslag til utredningsprogram

Som allerede nevnt har det gjennom flere år **på begge sider** av riksgrensen blitt lagt ned et omfattende og ressurskrevende arbeid i forbindelse med pilgrimsledene. Mange kommuner, lag og foreninger er involvert deriblant Granli Historielag. Arbeidet pågår fortsatt.

Samtidig med dette mottar Miljødirektoratet før jul 2021 varsel om planer om å etablere vindindustri i områder i eller i nærheten der leden/-e passerer. I områder med tilnærmet urørt og fri natur, gjennom kulturlandskap og viktige kulturmiljøer, i sammenhengende skogsområder, dalganger og landområder rike på kulturminner og der større og mindre sjøer finnes. Dette er miljøer og verdier vårt historielag sammen med flere ønsker å bevare for fremtiden, til kommende generasjoner og dette i en tid der tap av naturområder og naturmangfold er en like stor trussel som klimakrisen.

På bakgrunn av det som er beskrevet frem til nå ber Granli historilag at Cloudberry Wind AB tar ansvar og allerede nå legge planene om vindindustri i Eda kommune død! Vi er mange som har sett de 80 meter lange vogntogene som transporterer turbindeler og rotorblad til Cloudberrys / Odal vinds anlegg i Sognkjølen og Engerfjellet, Nord- Odal kommune. Vindindustri er **IKKE** forenelig med de verdier som det gjennom mange år er fokusert på blant annet i pilgrimssatsingen! La oss slippe enda flere vindindustriprosjekter som påvirker vandringen og opplevelsene langs ledene negativt.

Eda kommunes vindbruksplan:

Viser til Eda kommunes vindbruksplan s 15: [Vindbruksplan_KF_2015-05-27.pdf \(eda.se\)](#), et utdrag:

Kulturmiljö

Kulturmiljö är "den av människan påverkade fysiska miljön som vittnar om historiska och geografiska sammanhang" (Vindkraftshandboken 2009). Det är den miljö som har skapats av människor genom årens lopp, från stenåldern till våra dagar.

Kulturmiljön bör kunna upplevas i sitt sammanhang. Emellanåt är det landskapliga sammanhanget en del av kulturmiljöns värde. Vindkraftverk kan med sin storlek förändra skalan i landskapet. Byggnader som är tänkta att råda över sin omgivning, såsom kyrkor eller herrgårdar, kan framstå som små bredvid ett vindkraftverk och förlorar därmed en del av sin status.

Vissa miljöer har en ålderdomlig prägel, där "tiden stått stilla". Detta kan göra dessa miljöer särskilt känsliga för moderna inslag i sin omgivning, vilket vindkraftverk oftast är.

Kulturmiljöns värden kan definieras i kunskapsvärden, upplevelsevärden och bruksvärden.

Om upplevelsevärdena bedöms vara höga i en värdefull kulturmiljö ska vindkraftsetableringar studeras med särskild omsorg så att inte kulturmiljövärdet förtas.

Vindkraftverk kan også forsterke landskapets karakter og fortydlig sammenheng i landskapet. Gjennom en gjennomtøkt plassering kan verken fungere som landmerker og/eller fortydlig geografiske grenser i kulturlandskapet.

Fornlønninger kan ofte bevaras gjennom en nøyaktig lokalisering av verk og anleggninger. Foruten de fornlønninger som idag redan er kjendte og registrerte kan det finnes ennå ei upptøckte lønninger, som kan komme att påverkas vid oppførende av vindkraftverk, anslutningsvøgar og elledninger.

Tiltenkt planområde er omgitt av vernede områder, områder av riksinteresse, naturreservat, mm. Alle som har vært i eller i nærheten av et vindindustribygg har bevitnet til de enorme naturinngrepene, ubøtelig skade på naturen, enorme dimensjoner på turbiner, lyd- og lysforurensning fra disse samt endringer i landskapet. Det er totalt unødvendig å etablere vindkraftanlegg i Bjørnetjærnsberget. Det finnes nok av landemerker gjennom distriktet!

Samrådsunderlaget

Viser til Samrådsunderlaget der dette beskrives nærmere.

<https://www.cloudberry.no/assets/20211206-Bjo%CC%88rnetja%CC%88nsberget-Samra%CC%88Adsunderlag-Allma%CC%88nheten-version-2.pdf>

Vi vil i det følgende fokusere på verdier vi som et historielag er opptatte av og som beskrives i underlaget. Vi forbeholder oss retten til å komme med ytterligere kommentarer til disse og andre tema i eventuelt senere innspill.

Side 3, punkt 1.2 Projektet og samrådet i korthet. Historielagets vurdering med fet skrift.

Cloudberry Wind AB anser att Bjørnetjærnsberget har gode førsøttingar att utvecklas till en energieffektiv vindkraftspark. Några av faktorerna är följande:

- *Eda kommun har pekat ut området som lämpligt för vindkraft i sin vindbruksplan.*

Det medfører riktighet, men områdene er utpekt på mangelfullt grunnlag basert på «foreldet» kunnskap, ref våre vurderinger som allerede nevnt. Områdene ble utpekt der 3 MW verk og en rotordiameter 100 m ble lagt til grunn. Nå søkes det inntil 300 m høye turbiner, 18 turbiner og rotordiameter ca 150 m. Vi viser til <https://www.cloudberry.no/om/var-portefolje?type=wind> . Der fremkommer følgende opplysninger for Bjørnetjærnsberget: «*Installert effekt: 90-140 MW. Årlig normalproduksjon: 290-450 GWh*».

Utviklingen av vindkraftverk går raskt. Rotordiameteren kan forventes bli over 200 m og med 5-10 MW installert effekt. Turbiner av en slik størrelse kan etter det vi kjenner til, avhengig av vindforhold, produsere mer enn 20GWh pr år (s 9) Turbinstørrelsen utbygger legger til grunn i sitt samråd er sterkt underdimensjonert sammenliknet med egne tall de selv oppgir når det gjelder installert effekt og normalproduksjon.

Vindindustrien vil dominere landskapsbildet totalt og ødelegge flotte og verdifulle naturområder med mange interesser deriblant kulturminner.

- *Det finns ett flertal höjder i området och vindresursen är god.*

Høydedragene med påfølgende 300 m høye turbiner gjør at vindturbinene vil være synlige døgnet og året rundt over et større område. Høyintensivt hvitt og/ eller rødt blinkende lys vil gjøre turbinene synlige over et stort område uansett tid på døgnet. Dette i tillegg til allerede idriftsatte anlegg, samt prosjekter som er under utbygging i «nabokommuner» på begge sider av riksgrensen.

- *Det finns relativt få motstående intressen i området.*

Dette er utbyggers påstand! Motstanden mot vindindustri har økt BETYDELIG i takt med erfaringer og økt kunnskap etter at vindbruksplanen ble vedtatt i 2015.

- *Området används idag för storskaligt skogsbruk och är således redan påverkat av industriell verksamhet.*

Utbyggers sammenlikning mellom «normal» skogsdrift og inngrepene etablering av vindindustri medfører blir totalt feil. I motsetning til skogsdrift blir inngrep grunnet vindindustri og nettoppgradering permanent og langt mer omfattende samt berøre flere enn utbygger fremstiller, inngrep som det må en istid til for å slette.

- *Vägnätet inom området är väl utbyggt.*

Er utbygger seriøs når de hevder dette? Vi tillater oss å be utbygger, kommunen og andre studere kartet både innenfor og utenfor plan- og utredningsområdet grundig minst en gang til. Uansett fremtidig plassering av turbinene så kreves store inngrep i forbindelse med bygging av nye internveier! Veinettet knyttet til skogsdrift innom planområdet er IKKE tilstrekkelig utbygd for en vindindustrietablering. Tømmerbiler på 25 -30 m lengde kan ikke sammenliknes med 80 m lange vogntog som kreves ved inntransport av turbindeler, maskiner og utstyr. I verste fall over 100 m lange transporter dersom rotordiameteren økes til + - 200 m. I tillegg kreves ytterligere naturinngrep og inngrep i myr mm pga utbygging, retting av kurver og ombygging av vegnettet utenfor planområdet. Veibredden oppgis til å være 5 m, men avskoging i forbindelse med kabelgater/ grøfter, spregningsarbeid, utretting samt fyllinger gjør at bredden blir mangedoblet.

- *Kapaciteten i elnätet är under utbyggnad och tidplanen för kapacitetshöjningen stämmer väl med tidplanen för Björnetjärnsbergets vindkraftsprojekt.*

Kapasitetsendringen medfører ytterligere naturinngrep og der stadig flere vil bli berørt. Dette får negativ innvirkning på natur, kulturminner, mennerskers livskvalitet og helse, levende vesner.

Side 9, 3.1 Sammanfattning av verksamheten

Cloudberry Wind AB undersöker möjligheten att uppföra en vindkraftspark i området på och runt Björnetjärnsberget, se figur 2. Vindkraftverken kommer att etableras på lämpliga platser sett till lokal påverkan och utformningen av vindkraftsparken tar i största mån hänsyn till människors intressen, djur-, natur- och kulturvärden samt områdets vindresurs.

Vi har erfart at vindkraftverkene plasseres der de kan produsere mest og som er mest lønnsomt for eier/-e av verkene. Menneskelige interesser, dyr, natur og kulturverdier blir ofte ofret/ må vike, jfr Finnskogleden gjennom planområdet til Kjølberget vindkraftverk, Våler kommune. Finnskogleden er en gammel ferdslesåre der det antas pilgrimmene vandret langs. Innledningsvis uttalte konsesjonær Austri Vind at Finnskogleden kun skulle krysses én gang innenfor planområdet, at leden ikke skulle legges om. Realisert prosjekt viser dessverre noe helt annet. Nyetablering av internveier til flere av turbinene har gitt utallige kryssinger, deler av leden gjennom planområdet er radert bort da internveier og kabelgrøfter er lagt der leden i sin tid gikk. Innenfor planområdet er det i tillegg til leden flere kulturminner. Pga fare for iskast og ved opphold i tordenvær anbefaler utbygger en alternativ utenfor planområdet pga sikkerheten.

Som det fremkommer i samrådet er utredningslayouten ikke den «slutlige layouten». Dermed må det tas høyde for at flere personer/ interesser enn som beskrevet i samrådet bli rammet negativt av en eventuell etablering.

Side 23 4.6 Riksintressen og skyddade områden

Se figur 15 og figur 16 for en oversiktsbild av Eda kommuns riksintressen og naturreservat. Det finns inget Natura 2000 eller Riksintresse-område inom utredningsområdet. Området Kronefjället är beläget strax utanför utredningsområdets ytterkant. Kronefjället är utpekad enligt Habitatdirektivet och utgörs av tre delområden med en centralt belägen svacka, ett bergsmassiv och ett område med urskogsartat barrskogsbestånd. På grund av sina höga naturvärden och sin lokalisering kommer inga anläggningsarbeten att beröra Kronefjället.

Anleggsarbeidet vil uansett påvirke de stedegne kvalitetene Kronefjället og området i og rundt Bjørnetjärnsberget har. Et større område en man først antar
Prosjektet må skrinlegges jo før jo heller. Førre-var prinsippet må legges til grunn.

S 26 – kun et utdrag

<i>Fornlämningar</i>	<i>Fångstgrop och fåbodslämning</i>	<i>Inom</i>
<i>vindparksområdet</i>		
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Olerud, jordbruksby från 1800- och 1900- talen</i>	<i>2 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Askesjön, bebyggelsemiljö med kyrkplats med medeltida ursprung</i>	<i>7,5 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Bråten, jordbruksby från 1800- och 1900- talen</i>	<i>6,5 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Adelsfors-Lernäs, fornlämnings- och bebyggelsemiljö med gravhögar och bruksherrgård</i>	<i>4 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Köla kyrka, fornlämnings- och bebyggelsemiljö med gravhögar, kyrka och kyrkogård</i>	<i>6,5 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Flogned, odlingslandskap och välbevarad bebyggelse från 1800- och 1900-talen.</i>	<i>8 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Tälle, jordbruksby med välbevarad bebyggelse från 1800- och 1900-talen och hävdad odlingslandskap.</i>	<i>9 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Pilgrimsleden, längs med Kölaälvens dalgång.</i>	<i>2 km</i>
<i>Kulturmiljö</i>	<i>Kyrkleden, genom skogslandskapet norr om Bjørnetjärnsberget.</i>	<i>2 km</i>
<i>Landskapsupplevelse utpekad av "Ditt Värmland" Boda gårdsmiljö</i>		<i>5 km</i>
<i>Landskapsupplevelse utpekad av "Ditt Värmland" Adolfsfors herrgårdsmiljö</i>		<i>4 km</i>

Side 26, 4.8 Kulturvärden

Inom vindparkområdet återfinns en bekräftad fornlämning i form av en **fångstgrop**. Fornlämningen beskrivs även i kommunens vindbruksplan och där anges att ett respektavstånd ska hållas.

*I vindparkområdet nordvästra del finns en **fäbodlämning** som bedömts som möjlig fornlämning.*

Inom inventeringsområdet finns ett flertal lämningar av varierande status, men då dessa är bundna till sin plats bedöms de inte att påverkas fysiskt av en potentiell etablering av vägar eller ytor till vindkraftverk.

*I arbetet med MKB:n kommer en kulturvärdesinventering att göras. **Som utgångspunkt undviks områden med höga kulturvärden i största möjliga mån i utformningen av vindkraftsparken.***

Kommentar: Som historielag blir vi IKKE beroliget av Cloudberry Wind ABs opplysninger som fremkommer i avsnittet over! Dessverre er vår erfaring det motsatte.

Følger man for eksempel traséene til både Pilgrimsleden og Kyrkleden går disse langs ytterkanten av store deler av det 12 km² store utredningsområdet.

Side 27 4.10 Friluftsliv og rekreasjon

Förutom storskaligt skogsbruk används utredningsområdet, likt många andra skogsområden, för jakt och annat friluftsliv.

Eda kommun har i sin naturvårdsstrategi sammanställt en lista över de 50 mest värdefulla naturobjekten i kommunen.¹⁵ Enligt Eda kommun finns inte Björnetjärnsberget med i denna lista.

*I ett informationsmaterial som syftar till att ge värdefull information till kommuninvånarna samt att marknadsföra kommunen för besökare har Eda kommun sammanställt en lista med tio utvalda naturområden som de döpt till 'Naturpärlor i Eda kommun'. **I detta material finns inte området i och runt Björnetjärnsberget med. Se figur 17 nedan. 16***

*Under byggnation av vindkraftsparken kommer tillgängligheten i området att begränsas för friluftsliv. **Under driftsfasen kan samma typ av aktiviteter som tidigare att kunna utföras.** Upplevelsen av naturen kommer att påverkas av vindkraftverken och den infrastruktur som byggs i området.*

Kommentar: Nr 3 Gullrosas berg er et naturreservat og benevnes som: «*lövrik vegetation, tallhällmarker, granskog med hög bonitet och skilda slag av våtmarker.*» beliggende 2 km fra utredningsområdet.

Opplevelsen av naturen kommer til å bli svært negativt påvirket av vindustrialiseringen med tilhørende infrastruktur. Av oppstillings- og møteplasser, masseuttak/ steinbrudd, utvidelse av veinettet samt nyetableringer, av vindmålemaster, trafostasjoner, servicebygg, parkeringsplasser, nyetableringer av kraftnett, av lyd- og lysforurensing mm. Tilgjengeligheten og bruken av området under driftsfasen vil bli begrenset av årsaker som nevnt tidligere.

Kommende miljøkonsekvensbeskrivning:

I Norge er 2022 «Frivillighetens år», der det settes fokus på den frivillige innsatsen tusenvis gjør for andre.

Dersom Cloudberry Wind AB ikke allerede nå velger å skrinlegge planene for Björnetjärnsberget vindkraftverk ber Granli Historielag om at følgende punkter blir nærmere utredet i den kommende miljøkonsekvensbeskrivning:

Hvilke konsekvenser/ påvirkning, støy, visuelt, både direkte og indirekte, vil planene og naturinngrepene få for antall besøkende/ attraktiviteten og allerede utført arbeid langs

- Pilgrimsledene, samtlige av de som er tidligere nevnt i innspillet?
- Kyrkleden, gjennom Gullrosa berg, Skillingmark- Valfjället?
- Flyktningeruta fra riksrøys 53 til Säterkullmossen? Sumvirkninger for ledene enkeltvis og samlet på norsk og svensk side av riksgrensen.
- For utdraget fra side 26 i samrådet gjengitt på innspillet side 16.

For punktene som nevnt i oversikten/ Eda kommune, innspillet side 11:

- Boda krigskyrkogård
- Mumindalen
- Koppoms rosarium
- Järnskogs kyrka
- Stommesgamla kyrkplats
- Järnskogs hembygdsgård
- Museet Beredskapsåra
- Skillingmarks kyrka
- Fågelåsen
- Bryelsgrottan
- Klevene gamla kyrkplats
- Fra Kyrkleden ved blant annet Gullrosa berg, Melltjärnet, Asketjärnet, høydedraget mellom Asketjärnet og Lässerud
- Fra Eskoleia Uligama

En visualisering fra stedene markert med kulepunkt og inn mot Björnetjärnsberget må fremlegges. Langs ledene på de høyeste punktene, fra åpne dalganger, over sjøer og fra oppdyrkede landområder. Fotomontasjene må foretas på tilnærmet samme tid og ved tilnærmet lik værforhold vintertid og på barmark. Fotomontasje der bilder er tatt inn mot en «vegg» av løvtrær sommertid og der vindturbiner tegnes inn med rød farge på grønn bakgrunn gir ingen mening! Ref fotomontasjen fotopunkt 16

<https://www.cloudberry.no/assets/Bilaga-2-Fotomontage-Bjo%CC%88rnetja%CC%88rnsberget.pdf>.

En visualisering av lysforurensingen grunnet konstant blinkende hvitt høyintensivt lys og rødt blinkende lys på turbinene, dagtid samt på nattertid/ i nattemørke.

Hvor stor er kraftproduksjonen enkeltvis og samlet for vannkraftverkene i Eda, Charlottenberg, Adolfsfors og Åmotfors? Hvor mye kan man øke produsert energimengde med dersom det foretas en oppgradering av vannkraftverkene omtalt i vindbruksplanen i :

- Eda kommune alene
- samtlige eksisterende vannkraftverk som

1: er i daglig drift i Värmland
2: kan idriftsettes i Värmland.

Disse tallene sammenliknet med det planlagte vindkraftverket i Björnetjärnsberget?

Hvor store vil arealinngrepene ved oppgraderinger bli sammenliknet med en eventuell etablering av Bjørnetjärnsberget vindkraftanlegg? Oppgitt til å være 12 km² + arealbeslag ved nett-tilknytning som pr i dag er ukjent = x-antall km².

Hvilke konsekvenser får enda et vindkraftverk sør for og på grensa til området som defineres som Finnskogen for mulighetene for å oppnå verdensarvstatus på UNESCO liste? Hva vektlegges/ hvilke verdier er avgjørende når verdensarvkomiteen vurderer de ulike kandidatene? Kan en realisering av Björnetjärnsberget vindkraftverk medføre at verdensarvstatus ikke oppnås? At det omfattende arbeidet som nå legges ned av flere på norsk og svensk side av riksgrensen for å forberede en søknad er bortkastet bruk av ressurser?

Vi er kjent med at det i dag er forsøksprosjekt med vindkraftverk som er 330 m høye i Sverige/ Skellefteå Kraft. Vi ønsker avslutningsvis å vise til link på innspillet side 14: <https://www.cloudberry.no/om/var-portefolje?type=wind> Der fremkommer følgende opplysninger for Björnetjärnsberget: «*Installert effekt: 90-140 MW. Årlig normalproduksjon: 290-450 GWh*». Utviklingen av vindkraftverk går raskt. Rotordiameteren kan forventes bli over 200 m og med 5-10 MW installert effekt. Turbiner av en slik størrelse kan etter det vi kjenner til, avhengig av vindforhold, produsere mer enn 20GWh pr år. Turbinestørrelsen utbygger legger til grunn i sitt samrådsunderlag er sterkt underdimensjonert sammenliknet med egne tall de selv oppgir når det gjelder installert effekt og normalproduksjon.

Vi ber om en vurdering av samtlige oven nevnte punkter dersom forutsetningene endrer seg og utbygger velger høyere turbiner med større rotordiameter enn de som er beskrevet i samrådsunderlaget som igjen vil påvirke kapasiteten i/ utbyggingen av elnettet, med påfølgende endringer av landskapsområdene.

Granli Historielag ønsker å bli informert om sakens videre gang.

Astrid E. Kristiansen, leder